

УДК 780.616.432:781.5(=161.2)-053.2/.5]373.3.016:78

DOI <https://doi.org/10.32782/facs-2025-2-14>**Ірина НОВОСЯДЛА**

кандидат мистецтвознавства, доцент, доцент кафедри методики музичного виховання та диригування, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, вул. Шевченка, 57, м. Івано-Франківськ, Україна, 76000

ORCID: 0000-0003-2723-7596

Бібліографічний опис статті: Новосядла, І. (2025) Український фортепіанний репертуар для дітей в контексті сучасних тенденцій розвитку початкової музичної освіти. *Fine Art and Culture Studies*, 2, 97–107, doi: <https://doi.org/10.32782/facs-2025-2-14>

УКРАЇНСЬКИЙ ФОРТЕПІАННИЙ РЕПЕРТУАР ДЛЯ ДІТЕЙ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ ПОЧАТКОВОЇ МУЗИЧНОЇ ОСВІТИ

У статті досліджено особливості формування сучасного українського фортепіанного репертуару для дітей у системі початкової мистецької освіти в контексті трансформацій освітнього простору, культурно-мистецьких та соціальних викликів сьогодення. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю перегляду критеріїв вибору навчального репертуару у зв'язку з оновленням освітніх підходів, інтеграцією національного музичного матеріалу та посиленням ролі мистецької освіти у формуванні стійкості дитини до зовнішніх стресових чинників. **Метою статті** є виявлення сучасних тенденцій використання творів українських композиторів у фортепіанному педагогічному репертуарі, котрий ґрунтується на еволюції освітніх, художньо-естетичних і психоемоційних потреб нового покоління дітей (т.зв. «Покоління Альфа»). **Методологічна основа дослідження** включає системний, порівняльно-аналітичний, описовий та емпіричний методи. Проведене анкетування викладачів фортепіано початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів дозволило визначити пріоритетні напрямки у формуванні репертуару, а також виявити рівень зацікавленості творчістю українських композиторів минулого та сучасності, в т.ч. представників української діаспори. **Наукова новизна** полягає у комплексному аналізі сучасної репертуарної політики щодо використання фортепіанних творів українських композиторів для дітей у взаємозв'язку з культурно-мистецькими, музично-освітніми та соціально-комунікативними чинниками. **Висновки.** Сьогодні особлива увага приділяється поєднанню педагогічного та мистецького потенціалу творів, що формують внутрішній світ дитини, сприяючи її особистісному розвитку та емоційній рівновазі в умовах сьогодення. За результатами опитування виявлено зміщення акцентів із академічної музики минулого століття у бік сучасних композицій з яскравим образним змістом, доступним фортепіанним викладом і ефектним звучанням. Відзначено зростання композиторського інтересу до жанру транскрипції, популярності ансамблевих творів, п'єс в джазовому стилі, а також наявність тенденції до залучення композицій із патріотичним змістом. Підкреслено активне використання сучасних стилізацій українського фольклору як дієвого засобу музично-естетичного виховання. Результати дослідження підтверджують необхідність підтримки композиторсько-педагогічних ініціатив, орієнтованих на розвиток національного музичного контенту. Матеріали статті можуть становити інтерес для викладачів-піаністів, композиторів, музикознавців і розробників освітніх програм.

Ключові слова: українська фортепіанна музика для дітей, композиторська творчість, музично-комунікативні стратегії, художньо-виховна концепція, музичне мистецтво в умовах війни.

Iryna NOVOSIADLA

PhD in Art Science, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Methods of Music Education and Conducting, Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, 57 Shevchenko Str., Ivano-Frankivsk, Ukraine, 76000

ORCID: 0000-0003-2723-7596

To cite this article: Novosiadla, I. (2025) Ukrainskyi fortepiannyi repertuar dla ditei v konteksti suchasnykh tendentsii rozvytku pochatkovoї muzychnoi osvity [Ukrainian piano repertoire for children in the context of modern tendencies of Primary Music Education development]. *Fine Art and Culture Studies*, 2, 97–107, doi: <https://doi.org/10.32782/facs-2025-2-14>

UKRAINIAN PIANO REPERTOIRE FOR CHILDREN IN THE CONTEXT OF MODERN TENDENCIES OF PRIMARY MUSIC EDUCATION DEVELOPMENT

*The article explores the peculiarities of the formation of the modern Ukrainian piano repertoire for children in the system of Primary Art Education in the context of transformations of the educational space, cultural, artistic and social challenges of our time. The relevance of the study is due to the need to revise the criteria for selecting educational repertoire in connection with the renewal of educational approaches, the integration of national musical material and the strengthening of the role of Art Education in shaping the child's resistance to external stress factors. **The aim** of this article is to identify current tendencies in the use of works by Ukrainian composers in the piano pedagogical repertoire, which is based on the evolution of educational, artistic, aesthetic and psycho-emotional needs of the new generation of children (the so-called 'Generation Alpha'). **The methodological basis** of the study includes systematic, comparative and analytical, descriptive and empiric research methods. The survey of piano teachers of primary specialised art educational institutions made it possible to identify priority areas in the formation of repertoire, as well as to identify the level of interest in the works by Ukrainian composers of the past and present, including representatives of the Ukrainian diaspora. **The scientific novelty** of research lies in a comprehensive analysis of the modern repertoire policy on the use of piano works by Ukrainian composers for children in relation to cultural, artistic, musical, educational, social and communicative factors. **Conclusions.** Today, special attention is paid to combining the pedagogical and artistic potential of works that form the inner world of the child, contributing to his/her personal development and emotional balance in the present-day conditions. The results of the survey revealed a shift in emphasis from the academic music of the last century towards contemporary compositions with vivid imagery, accessible piano presentation and spectacular sound. The author notes the growth of composers' interest in the genre of transcription, the popularity of ensemble works, jazz-style pieces, as well as the tendency to involve compositions with patriotic content. The active use of modern stylisations of Ukrainian folklore as an effective means of musical and aesthetic education is emphasised. The results of the study confirm the need to support compositional and pedagogical initiatives aimed at developing national musical content. The materials of this article may be of interest to piano teachers, composers, musicologists and curriculum developers.*

Key words: Ukrainian piano music for children, composer's creativity, music and communication strategies, artistic and educational concept, Musical Art in war time.

Актуальність дослідження. У Стандарті початкової музичної освіти, затвердженому Міністерством культури та інформаційної політики у 2024 році, визначено вимоги до обов'язкових результатів навчання та компетентностей здобувачів спеціалізованої музичної освіти. Згідно них, освітня мета початкових спеціалізованих музичних навчальних закладів (далі ПСМНЗ – Авт.) полягає у вихованні художньо-естетичного смаку, розвитку музично-виконавських здібностей й здатності сприймати музику та розуміти сенс, закладений у музичних знаках. Сьогодні для цього застосовуються прогресивні концепції навчання, впроваджуються інноваційні методики, але особливо важливим є використання такого педагогічного репертуару, котрий відповідає сучасним освітньо-виховним стратегіям, які, в свою чергу, повинні враховувати особливості світогляду, естетичні запити дітей нової генерації. Учні, які сьогодні навчаються в ПСМНЗ, представляють покоління, назване австралійським демографом і футурологом Марком МакКріндлом як «Альфа», котре за філософією поглядів і вчинків, колом інтересів, своїми цілями і цінностями суттєво відрізняється від попередніх поколінь. Не можна також оми-

нути увагою той факт, що в нашій державі вже більше трьох років триває війна, яка негативно впливає на психоемоційний стан дітей. І це актуалізує проблему пошуку як відповідних методів навчання, так і критеріїв відбору творів до педагогічного репертуару. Крім всього переліченого, варто зауважити, що ключовим у затвердженому Стандарті стало орієнтування змісту на глибше вивчення української музичної спадщини й творчості сучасних авторів, що повинно сприяти вихованню у дітей їх національної самосвідомості. Виходячи з вищезазначеного, існує потреба у перегляді українського фортепіанного педагогічного репертуару, який використовується у ПСМНЗ, щоб дати комплексну оцінку його відповідності сучасним музично-освітнім, культурно-мистецьким та соціально-комунікативним запитам.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема якісного контенту в навчальному репертуарі закладів початкової музичної освіти, який повинен бути ефективним стимулом для розвитку творчих здібностей дітей і, водночас, задовільняти їх естетичні смаки, не є новою в науковому колі. Часто у своїх публікаціях українські науковці звертаються до зарубіжного досвіду, де мета музичної освіти

базується на комунікативних можливостях музики. Як зазначає, Н. Кравцова, таку комунікацію здатні забезпечити не лише академічні твори, а й зразки, представлені сучасними стилями, які, однак, несправедливо вважаються «неповноцінними» в порівнянні з класичними композиціями (Кравцова, 2024). На думку австралійських науковців з University of New England (Alter, *et al.* 2009), ефективність мистецької освіти визначається формуванням позитивного ставлення до навчання, а також розвитком в дітей відчуття особистості та культурної ідентичності. Музичне виховання учнів на репертуарі, що відповідає їх культурно-художнім смакам, сприяє, як вони вважають, успішному розвитку в дітей творчого та образного мислення. На зміні підходів до навчання сучасних дітей у закладах початкової музичної освіти, що обумовлено особливостями їх інтересів, наголошує О. Реброва (Реброва, 2024). Дидактичний потенціал фортепіанних творів українських композиторів для дітей, їх естетико-психологічні засади і значення в музично-освітньому процесі досліджували О. Фрайт (Фрайт, 2010), З. Юзюк (Юзюк, 2012), Л. Данілішина (Данілішина, 2016). Низка публікацій присвячена окремим композиторським персоналіям. Так, творчість О. Яковчука в контексті ретроспективного аналізу української фортепіанної музики для дітей розглядає К. Гаран (Гаран, 2014). Стаття С. Глушкової і Г. Пужай (Глушкова, Пужай, 2015) присвячена постатям українських композиторів М. Кармінського, В. Птушкіна, М. Степаненка. Охарактеризовано їхні фортепіанні твори для дітей і юнацтва, підкреслено національно-виховне і дидактичне значення авторських збірок. Художньо-образний зміст і жанрова основа «Фортепіанних п'єс для дітей та юнацтва» М. Ластовецького проаналізовані в статті З. Ластовецької-Соланської (Ластовецька-Соланська, 2019). Значення творчості Е. Бриліна у сучасному музично-освітньому просторі досліджує Т. Грінченко (Грінченко, 2020). Сучасну українську фортепіанну музику на прикладі творчості композиторів Поділля як складову педагогічного репертуару розглядають О. Верещагіна-Білявська та О. Французан (Верещагіна-Білявська, Французан, 2022). Ними охарактеризовано особливості фортепіанних збірок подільських композиторів для дітей з метою популяри-

зувати їх в якості педагогічних посібників. Творчості видатних композиторів II половини XX ст. І. Берковича і М. Сильванського присвятив свою публікацію Ю. Зубай (Зубай, 2022). Автор розглядає педагогічний аспект фортепіанного доробку цих видатних митців у проєкції можливості застосування їх методичних принципів у сучасній початковій музичній освіті. Особливо наголошується на актуалізації використання творів українських композиторів з огляду на важливість збереження «світу дитини» у музичному мистецтві й культурі, його захисту та збагачення в час війни і післявоєнний період. На виховному потенціалі української музики як засобу формування національної ідентичності в кризовий період наголошують Л. Василевська-Скупа, І. Швець та ін. (Василевська-Скупа, Швець *та ін.*, 2022). Детальному аналізу фортепіанних циклів для дітей українських композиторів присвячена стаття Н. Цюлюпи, Ж. Даюк, Н. Циганюк (Цюлюпа, Даюк *та ін.*, 2024), в якій розглянуто жанрові та стилістичні особливості збірок, а також визначено педагогічну цінність та вплив на музичний розвиток дітей. Науковиці наголошують на тому, що «вивчення фортепіанних циклів українських композиторів стає ключовим елементом у поглибленні музичної освіти» (Цюлюпа, Даюк *та ін.*, 2024, с.77).

Об'ємний та ґрунтовний комплексний аналіз тенденцій формування українського фортепіанного репертуару, який охопив період від початку проголошення незалежності нашої держави до кінця першого десятиліття XXI ст., було здійснено у 2011 році в дисертаційній роботі авторки цієї статті (Новосядла, 2011). Як показали результати проведеного дослідження, процес національного відродження 90-х років XX ст. викликав зміни ідейних та духовних орієнтирів, національна ідея стала домінантною і твори українських композиторів почали активніше використовуватися у навчальному репертуарі юних піаністів. Це стосувалося як вивчення композицій авторів-сучасників (кінця XX – початку XXI ст.), так і звернення до «забутої» та маловідомої фортепіанної спадщини митців I половини XX ст., зокрема, композиторів української діаспори США та Канади. Оскільки з того часу подібне дослідження не проводилося, *мета пропонованої статті* – виявити сучасні тенденції

використання творів українських композиторів у фортепіанному педагогічному репертуарі, який ґрунтується на еволюції освітніх, художньо-естетичних і психоемоційних потреб нового покоління дітей. Для об'єктивності результатів дослідження проведено анкетне опитування, що допомогло сформулювати цілісне уявлення про значення й місце української фортепіанної музики для дітей в сучасному освітньо-виховному просторі.

Виклад основного матеріалу. У проведеному в Google Forms анкетному опитуванні взяло участь 77 викладачів фортепіано ПСМНЗ різних регіонів України. Результати можна вважати репрезентативними, адже 87% опитаних викладачів вказали, що використовують твори українських композиторів 2 – 4 рази на рік (рис. 1). При цьому, 67,5% зазначили, що учні вчать ці твори з ентузіазмом і задоволенням (рис. 2).

Опитування показало, що суттєвих регіональних відмінностей у пріоритетах щодо творів чи композиторів немає, тому аналізувати відповіді за географічним розподілом не вважаємо доцільним. Натомість, анкетування засвідчило

наявність певних відмінностей залежно від педагогічного стажу. Найбільша частина респондентів (34,2%) вказала стаж понад 30 років, трохи менше (30,1%) мають стаж від 20 до 30 років, 19,2% – від 10 до 20 років, а найменшу частину представляють молоді педагоги, стаж котрих від 5 до 10 років (9,6%) і менше 5 років (6,9%). Викладачі старшого покоління у виборі учнівської програми приблизно однаково надають перевагу як творам композиторів II половини XX ст., так і сучасних авторів. Тоді як молоді викладачі найчастіше використовують сучасні композиції і частково – твори митців I половини XX ст. І лише третина респондентів звертається до музики композиторів кінця XIX ст. У процентному співвідношенні це виглядає так (рис. 3).

Ця аналітика є дуже цікавою в порівнянні з опитуванням, проведеним в нашому попередньому дослідженні (Новосядла, 2011) майже 14 років тому (рис. 4).

Як видно на рис. 4, тоді результати показали, що найбільшим був інтерес до творчості композиторів I і II половини XX ст. – 30,6% і 37,3%

Яке місце в репертуарі Ваших учнів посідають твори українських композиторів?
77 відповідей

Рис. 1

Вкажіть, будь ласка за 5-бальною шкалою ствалення ваших учнів до вивчення творів українських композиторів, де 1 - вчать з велико...отою, а 5 - вчать з ентузіазмом і задоволенням
77 відповідей

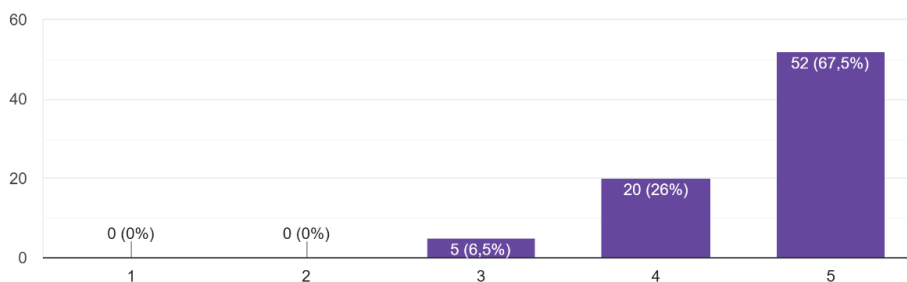

Рис. 2

При виборі творів українських композиторів надає перевагу (може бути декілька відповідей):

73 відповіді

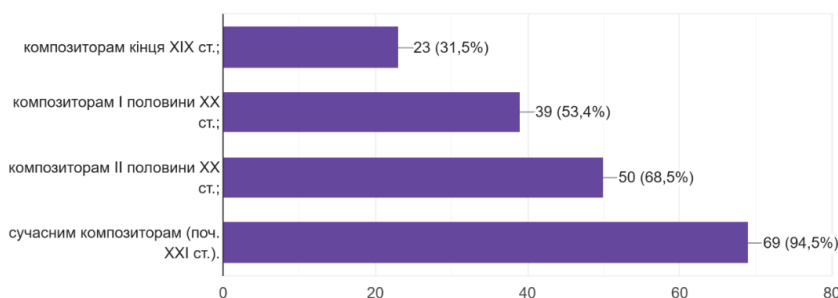

Рис. 3

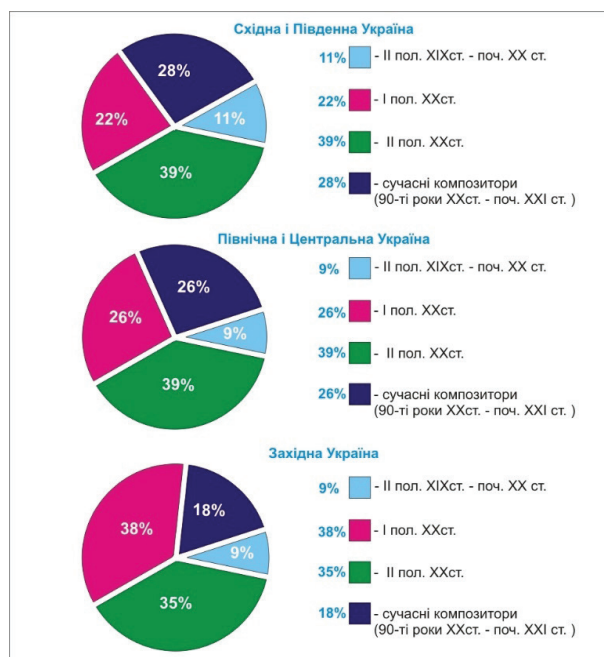

Рис. 4

від усіх респондентів, а зацікавленість сучасною музикою (90-ті р.р. XX ст. – поч. XXI ст.) виявили лише 22,7% респондентів. Водночас, також найнижчим був відсоток викладачів, що звертаються до творів митців II половини XIX – початку XX ст. Крім того, існували певні розбіжності у пріоритетах за регіонами – так, в західних областях надавали значну перевагу творам композиторів I половини минулого століття перед сучасними митцями (38% проти 18%), тоді як в інших регіонах ці відсотки або співпадали, або були приблизно однаковими.

З цього можна зробити висновок, що сьогодні творчість сучасних авторів є значно затребуванішою, ніж десятиріччя тому.

Що цьому послугувало – показують результати відповіді на питання «Чи цікавитеся ви новими творами українських авторів?», де 92% відповіли позитивно. Також, завдяки інформаційним технологіям, зокрема соціальним мережам, значно покращилась, порівняно з минулим десятиріччям, ситуація з можливістю придбання нотних примірників. Відповіді свідчать, що майже 100% респондентів знаходять цікаві для них твори на сторінках тематичних груп у соціальних мережах, крім того, 67,5% роблять це також на персональних сторінках композиторів, близько 60% – на нотних сайтах і не більше 3% купують в нотних чи книжкових крамницях (рис. 5).

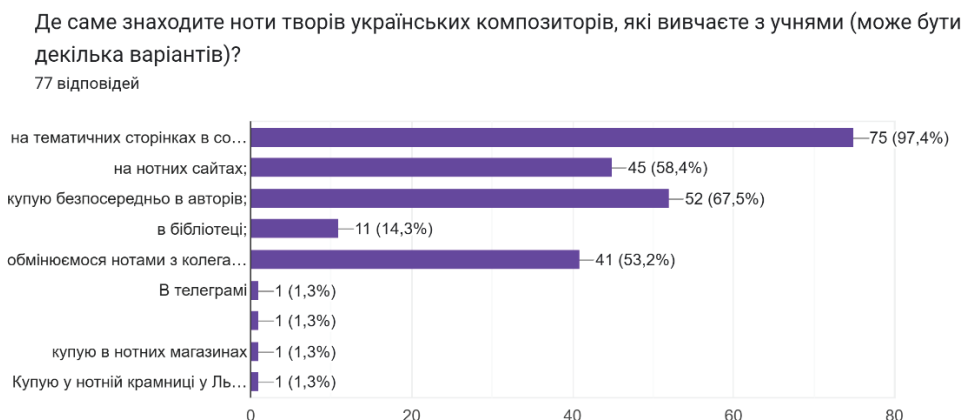

Рис. 5

Щодо ситуації з поінформованістю про новостворені композиції, то 84,4% викладачів ознайомлюються з ними на персональних сторінках авторів в соцмережах, 61% – на курсах чи фестивалях, майже 56% – на музичних Youtube-каналах і 36,4% вказали філармонійні концерти. При цьому, 40,3% опитаних оцінили ситуацію з популяризацією української музики як «добре», майже 30% – «відмінно», а негативну оцінку дали лише 6,5% респондентів.

Слід зазначити, що популярність творів сучасних українських авторів зумовлена не лише можливістю легкого доступу до їх прослуховування та придбання, а й великим асортиментом композицій, що представляють різні жанри фортепіанної музики, а також образно-настрійний зміст яких знаходить відгук в учнів. У нижченаведеній таблиці (Табл. 1) на основі аналізу результатів опитування подано перелік композиторів, чиї імена найчастіше згадувалися в анкеті і чиї твори постійно включають до педагогічного репертуару.

Якщо порівняти з таблицею, представленою у раніше проведеному дослідженні, то можна констатувати, що імена в перших трьох колонках майже не змінилися. Щодо останньої колонки, то є суттєві відмінності – з'явилося багато нових імен. Реалії початкової фортепіанної освіти показують, що сьогодні спостерігається зміщення акцентів із професіоналізації освіти на її виховні засади. Сформувавши внутрішній світ дитини допомагають музичні твори, котрі їй цікаві і зрозумілі, які здатні викликати відповідні емоції. Тому за останнє десятиріччя

виразно проявилась тенденція, коли твори для дітей пишуть музиканти, котрі поєднують композиторську діяльність з педагогічною чи виконавською. Цьому є логічне пояснення, оскільки викладачі, які працюють з дітьми, краще орієнтуються у їхніх музичних вподобаннях і виконавських можливостях. Також важливо зазначити, що для сучасних авторів немає обмежень для того, щоб опублікувати твір, як це було раніше (на кшталт обов'язкового членства в Спілці композиторів України чи СРСР).

Ще одним важливим пунктом у проведеному опитуванні стало питання щодо використання в педагогічному репертуарі творів композиторів діаспори. Воно було викликано тим, що попереднє дослідження засвідчило повернення спадщини митців, чиї імена і твори в радянський період були під забороною (М. Кравців-Барабаш, З Лиська, Р. Савицького, І Соневицького, Я. Барнича, В. Грудина, М. Фоменка та ін.). Після проголошення незалежності, завдяки музикознавчим пошукам та ініціативам науковців в Україні та далекому зарубіжжі, вийшли друком нотні збірки вищезгаданих композиторів, які зразу почали активно залучатися до навчального репертуару. Варто наголосити, що цей процес не був однорідним – інтерес до них спостерігався, переважно, у західному і центральному регіонах, тоді як в інших областях України творчість цих митців була, здебільшого, маловідомою. Це пояснювалося тим, що тираж виданих збірок був невеликим і кількісно не міг забезпечити потреби в них.

Таблиця 1

Перелік українських композиторів, чиїм творам надають перевагу в репертуарі ПСМНЗ

Композитори кін.ХІХ-поч.ХХ ст.	Композитори І половини ХХ ст.	Композитори ІІ половини ХХ ст.-поч. ХХІ ст.	Сучасні композитори
В. Присовський М. Лисенко Я. Степовий Ф. Якименко С. Борткевич	В. Барвінський В. Косенко Л. Ревуцький І. Беркович С. Людкевич М. Колесса Н. Нижанківський Ф. Надененко В. Безкоровайний М. Фоменко В. Грудин Р. Савицький М. Кравців-Барабаш	М. Дремлюга А. Кос-Анатольський М. Любарський М. Сильванський Ю. Щуровський М. Скорик І. Шамо Б. Фільц Г. Сасько Ж. Колодуб О. Білаш Л. Шукайло В. Птушкін	Г. Без'язичний Є. Дзюба О. Білаченко Р. Лісова Л. Іваненко О. Рогоза Л. Іванюшина О. Яковчук Т. Афанасенко М. Шентюрк М. Ластовецький П. Захаров Б. Шиптур О. Соловійова Л. Волошина П. Захаров О. Личкіна О. Крут Л. Сухощєєва М. Канке О. Саратський

З того часу, як показали відповіді респондентів, ситуація майже не змінилася (Таблиця 1), однак інтерес до творів композиторів діаспори минулого століття далі має локальний характер. Серед причин їх низької популярності найчастіше вказували недостатню поінформованість про творчість цих композиторів і проблеми з придбанням творів (рис. 6).

Виняток становлять фортепіанні композиції В. Безкоровайного, які зацікавили викладачів завдяки поширенню в соцмережах інформації про видання двотомного зібрання його творів і можливості його придбати. Але слід зазначити, що сьогодні великою популярністю у репертуарі ПСМНЗ користуються твори сучасних композиторів, що представляють нову генерацію

української діаспори: М. Шентюрк-Терещук (Туреччина), О. Крут (Німеччина).

Щодо форм і жанрів української фортепіанної музики, якими наповнюють навчальний репертуар, то найчастіше це п'єси й ансамблі (рис. 7).

Популярність останніх зумовлена активною діяльністю конкурсів і фестивалів ансамблевої музики, а також широким вибором цікавих творів, які пропонують сучасні автори. Їх образно-художня палітра дуже багата: світ природи (звірів, птахів, комах, пейзажні замальовки), улюблених дитячих іграшок, ігор та розваг, казково-фантастичних персонажів; жартівлива і лірична тематика, тема подорожей і пригод. Розмаїтою

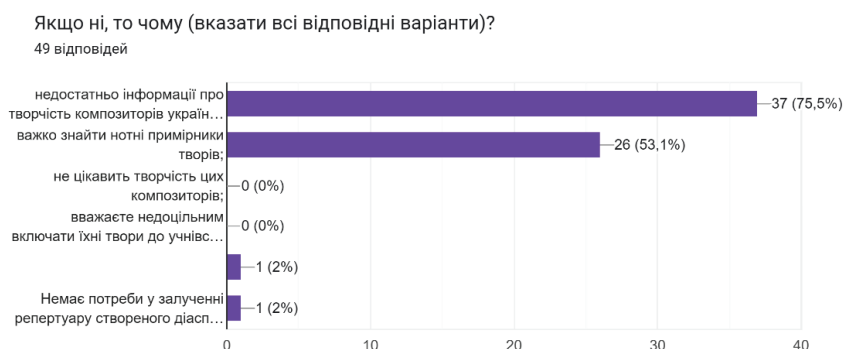

Рис. 6

Напишіть форми української музики, які включаєте в репертуар своїх учнів (може бути кілька варіантів відповіді)
76 відповідей

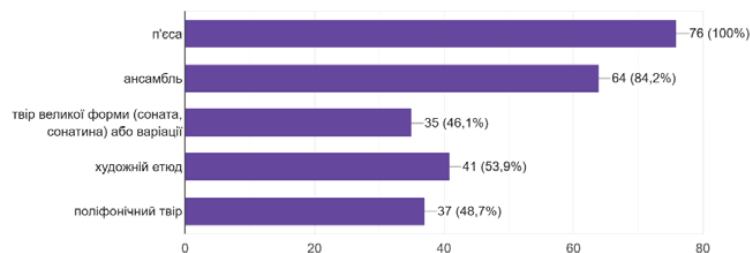

Рис. 7

є жанрова основа композицій: це побутові і старовинні танці, прелюдія, ноктюрн, елегія, балада, фантазія, токато та ін. Композитори приділяють велику увагу виразовим, насамперед, тембровим можливостям фортепіано, часто використовують сучасні виконавські прийоми. Твори вирізняються тяжінням до звукопису, що відображається у «просторовій» педалізації, широкому регістровому охопленні, застосуванні кластерів тощо.

Виходячи з результатів опитування, серед жанрових пріоритетів не втрачає своїх позицій художній етюд, представлений у формі характерних мініатюр (Г. Без'язичного, Є. Дзюби, М. Шентюрк-Терещук) чи віртуозних концертних композицій (О. Рогози). Говорячи про використання в учнівському репертуарі поліфонічних п'єс і творів великої форми українських композиторів, то ситуація, порівняно з попереднім десятиріччям, залишається сталою – їх не оминають увагою, однак не надто активно включають до репертуару. Ймовірно, це можна пояснити тим, що у доробку сучасних авторів вони кількісно програють п'єсам та ансамблевим творам. Однак, слід підкреслити, що композиторський інтерес до них значно виріс за останні роки і фортепіанна педагогічна література поповнилася цікавими зразками, серед яких: «50 поліфонічних п'єс-канонів на теми українських народних пісень» М. Ластовецького, збірки «Поліфонічні пригоди» та «Джазові інвенції» Т. Афанасенко, «Поліфонічний зошит» О. Рогози; сонатини О. Білаченко, А. Комлікової, В. Птушкіна, В. Черненко; варіації М. Канке, А. Бойко, М. Шентюрк-Терещук.

Сьогодні ідеї вітчизняної мистецької освіти актуалізують використання національних куль-

турних надбань, зокрема українських традицій і музичного фольклору, перетворюючи їх на пріоритетні засоби виховання й розвитку дітей. Опитування показало, що продовжує спостерігатися тенденція активного залучення до репертуару творів на основі різних жанрів фольклору. Інтерес до використання колядок, веснянок, колискових, дум та інших фольклорних зразків в учнівському репертуарі проявився ще на зламі XX – XXI століть. Це стосувалося музики як композиторів XX ст. (С. Людкевича, В. Барвінського, М. Колесси, Р. Савицького, І. Берковича, М. Любарського, М. Скорика, А. Кос-Анатольського тощо), так і «пострадянського» періоду (Б. Фільц, М. Ластовецького, О. Опанасюка, Л. Працюк, Б. Шиптура, В. Маника та багатьох інш.). В опрацюванні фольклорного матеріалу використовувалися різні методи – від прямого цитування народних мелодій до авторського переосмислення першоджерела, де відбулася його стильова трансформація (як, скажімо, в джазових обробках М. Скорика, І. Тараненка, Н. Лагодюк, Є. Бриліна чи неоімпресіоністичних п'єсах Б. Фільц). Сучасні аранжування Г. Без'язичного, Л. Волошиної, О. Соловйової, Т. Афанасенко, М. Канке, Р. Лісової, О. Саратського, О. Лісянської відображають смаки теперішнього покоління і представляють, здебільшого, естрадно-джазову «стилізацію» відомих українських пісень і танців. Це проявляється у характерній ритміці (свінговий ритм, синкопи, джазова пульсація), використанні джазових акордів чи блюзової гармонії, імітації імпровізаційного типу викладу, особливій манері фразування, тоді як від «першоджерела» залишається лише мелодичне зерно.

Крім аранжувань українських народних пісень, у джазовому стилі написані й оригінальні твори. Ще в творчості М. Скорика джаз став об'єднуючою ланкою між академічною класичною і популярною музикою. З кінця ХХ – на початку ХХІ століть його традицію продовжили Н. Лагодюк, Г. Сасько, В. Журависький. Сьогодні прагнення виховати в учнів розуміння і відчуття джазового стилю спонукало сучасних авторів до створення відповідного навчального репертуару. Тож діти із задоволенням виконують композиції із джазових збірок П. Захарова, Т. Афанасенко, В. Полянського, Л. Іваненко, знайомлячись із особливостями гармонії, ритму, інтонації та опановуючи мистецтво техніки імпровізації.

У сучасній українській музиці для дітей жанр фортепіанної транскрипції є цікавим і важливим напрямом, що поєднує в собі освітню, адаптаційну та мистецьку функції. Його активно використовують композитори – як основи для обробки народно-пісенних джерел, інструментальних композицій (наприклад, «Libertango» А. Пьяццолі, «Чардаш» В. Монті і т.п.), сучасних шлягерів (творів українських композиторів-піснярів В. Івасюка, М. Мозгового, І. Білозіра чи з репертуару відомих вітчизняних і зарубіжних виконавців), мелодій з улюблених мультфільмів та кінофільмів. Серед «найрейтинговіших» сьогодні авторів назовемо Т. Афанасенко, М. Канке, М. Шентюрк-Терещук, Є. Дзюбу, О. Крут, які пропонують свої твори для сольного виконання, фортепіанних ансамблів (в 4, 6 чи 8 рук) та дуєтів. Результати опитування показали, що вони користуються надзвичайною популярністю в репертуарі завдяки ефектності звучання і, водночас, доступності викладу. Адаптація знайомого музичного матеріалу до технічних можливостей учнів різного виконавського рівня стимулює інтерес до занять, адже дозволяє грати улюблені мелодії. Жанр транскрипції дуже динамічно розвивається і має величезний потенціал як у педагогіці, так і в концертній практиці дітей.

Реалії війни, в яких живе наша держава, також позначилися на композиторській творчості і виконавсько-педагогічних пріоритетах. Тема війни, болю, руйнувань і страждань, які вона принесла, випробувань, через які українське суспільство проходить і, звісно, віра в нашу перемогу отримала образно-художнє втілення

в таких композиціях як «Елегія. Серце Маріуполя», Соната «Розбиті життя», «Сльози», «Вкрадене дитинство», Сонатина «До перемоги» М. Шентюрк-Терещук, «Елегія. Сум і Надія», «Реквієм» Л. Іванюшиної, «Попурі на теми військово-патріотичних пісень» М. Канке, транскрипції на теми патріотичних пісень з репертуару «Океан Ельзи», «Kozak System» Т. Афанасенко та ін.

Висновки і перспективи подальших досліджень. У результаті проведеного дослідження з'ясовано, що сучасний український фортепіанний репертуар для дітей відповідає актуальним викликам початкової мистецької освіти та має значний потенціал для формування естетичного смаку, виконавських навичок і національної ідентичності учнів. Проведене анкетування викладачів ПСМНЗ підтвердило високий рівень їх зацікавленості у використанні творів українських композиторів, а також засвідчило наявність стійких тенденцій до оновлення змісту навчальних програм відповідно до соціокультурних запитів та особливостей сучасного покоління дітей (що належать до т.зв. «Покоління Альфа»).

Результати дослідження виявили зростання ролі жанрового та стилістичного розмаїття в репертуарній практиці: помітно зросла частка ансамблевих творів, транскрипцій, композицій з елементами джазової стилістики, а також п'єс із фольклорною основою. Зміцнення емоційно-виховної функції музичного мистецтва в умовах воєнного стану та соціальної нестабільності актуалізувало потребу в репертуарі з глибоким образним змістом і патріотичним забарвленням. Відзначено зміщення акценту з академічно зорієнтованого підходу на емоційно-психологічну підтримку дитини через близький і зрозумілий образний зміст, жанрову різноманітність і сучасну музичну мову. Наголошується на позитивних змінах, що простежуються у відкритості викладачів до нових імен у композиторському середовищі, а також у зростанні ролі соціальних мереж як джерела поширення нотного матеріалу та професійної комунікації.

Однак, потреба у систематичному оновленні навчального репертуару з урахуванням вікових, психологічних і культурних особливостей сучасного покоління дітей все ще залишається актуальною. Проведене опитування підтвер-

джує необхідність подальшої підтримки композиторсько-педагогічних ініціатив, орієнтованих на розвиток національного музичного контенту. Результати проведеного дослідження можуть бути використані для розробки нових

освітніх програм, нотних видань, конкурсних та фестивальних платформ, спрямованих на популяризацію української музики та зміцнення її позицій у системі початкової мистецької освіти.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Василевська-Скупа Л.П., Швець І.Б., Остапчук Л.О. Шляхи формування національної самосвідомості підростаючого покоління засобами українського музичного мистецтва. *Наукові записки. Серія : Педагогічні науки*. 2022. № 204. С. 99–103. DOI: 10.36550/2415-7988-2022-1-204-99-103.
2. Верещагіна-Білявська О., Французжан О. Сучасна українська фортепіанна музика як складова педагогічного репертуару (на прикладі творчості композиторів Поділля). *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 14 : Теорія і методика мистецької освіти*. 2022. Вип. 28. С. 146–155. DOI: 10.31392/NPU-nc.series14.2022.28.20.
3. Гаран К. Фортепіанна музика для дітей у творчості українських композиторів. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія : Мистецтвознавство*. 2014. № 30. С. 24–31. DOI: 10.31866/2410-1176.30.2014.159816.
4. Грінченко Т. Музично-педагогічна спадщина Едуарда Бриліна у вимірі потреб сучасної мистецької освіти. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія : Педагогіка і психологія*. 2020. Вип. 62. С. 187–192.
5. Данілішина М.Ф. Українська дитяча фортепіанна музика та її дидактично-виховні можливості. *Актуальні питання мистецької педагогіки*. 2016. Вип. 5. С. 21–25.
6. Зубай Ю.М. Внесок Ісаака Берковича та Миколи Сільванського в розвиток української музичної педагогіки. *Питання культурології*. 2022. № 40. С. 33–43. DOI: 10.31866/2410-1311.40.2022.269353.
7. Кравцова Н. Сучасна мистецька освіта : проблеми і перспективи. *Мистецька освіта: виклики та перспективи : матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф., м. Вінниця, 14 листопада 2024 р. Вінниця, 2024. С. 36–41. URL: <https://dspace.vspu.edu.ua/items/854ed6cb-9cc3-4fd3-b08c-541c874593ea> (дата звернення 25.04.2025).*
8. Ластовецька-Соланська З. «Фортепіанні п'єси для дітей та юнацтва» Миколи Ластовецького : образно-тематичний вимір. *Українське музикознавство*. 2019. Вип. 45. DOI: 10.31318/0130-5298.2019.0.45.190059.
9. Новосядла І. Сучасні тенденції формування українського фортепіанного репертуару для дітей (кінець ХХ — початок ХХІ століття) : дис. ... канд. мистецтвознавства : 17.00.03. Київ, 2011. 265 с.
10. Реброва О. Початкова мистецька освіта як організаційна умова формування музичної культури учнів. *Південноукраїнські мистецькі студії*. 2024. № 4. С. 51–56. DOI: 10.24195/artstudies.2024-4.8.
11. Фрайт О. Фортепіанні альбоми та цикли українських композиторів для дітей : історія і сучасність. Дрогобич : Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького ДПУ імені Івана Франка, 2010. 94 с.
12. Юзюк З. Естетико-психологічні засади фортепіанної творчості для дітей українських піаністів-педагогів ХХ століття : автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства : 17.00.03. Львів, 2012. 16 с.
13. Alter F. A., Hays T. N., O'Hara R. The Challenges of Implementing Primary Arts Education: What Our Teachers Say *Australasian Journal of Early Childhood*. 2009. Vol. 34, No. 4. P. 22–31. DOI: 10.1177/183693910903400404.

REFERENCES:

1. Vasylevska-Skupa, L.P., Shvets, I.B., & Ostapchuk, L.O. (2022). Shliakhy formuvannia natsionalnoi samosvidomosti pidrostaiuchoho pokolinnia zasobamy ukrainskoho muzychnoho mystetstva [Ways of forming the national consciousness of the younger generation through Ukrainian musical art]. *Naukovi zapysky. Seriiia : Pedahohichni nauky*, (204), S. 99–103. DOI: 10.36550/2415-7988-2022-1-204-99-103 [in Ukrainian].
2. Vereshchahina-Biliavska, O., Frantsuzhan, O. (2022). Suchasna ukrainska fortepianna muzyka yak skladova pedahohichnoho repertuaru (na prykladi tvorchosti kompozytoriv Podillia) [Modern Ukrainian piano music as a component of pedagogical repertoire (on the example of Podillya composers' works)]. *Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Seriiia 14. Teorija i metodyka mystets'koi osvity*, (28), S. 146–155. DOI: 10.36550/2415-7988-2022-1-204-99-103. [in Ukrainian].
3. Haran, K. (2014). Fortepianna muzyka dlia ditei u tvorchosti ukrainskykh kompozytoriv [Piano music for children in the works of Ukrainian composers]. *Visnyk KNUKiM. Seriiia : Mystetvoznnavstvo*, (30), S. 24–31. DOI: 10.31866/2410-1176.30.2014.159816 [in Ukrainian].
4. Hrinchenko, T. (2020). Muzychno-pedahohichna spadshchyna Eduarda Brylina u vymiri potreb suchasnoi mystets'koi osvity [The musical and pedagogical heritage of Eduard Brylin in the context of modern art education

needs]. *Naukovi zapysky VSPU imeni Mykhaila Kotsiubynskoho. Seriya : Pedahohika i psykholohiia*, (62), S. 187–192 [in Ukrainian].

5. Danylishyna, M. F. (2016). Ukrainska dytyacha fortepianna muzyka ta yii dydaktychno-vykhovni mozhlyvosti [Ukrainian children's piano music and its didactic and educational possibilities]. *Aktualni pytannia mystets'koi pedahohiky*, (5), S. 21–25. [in Ukrainian].

6. Zubai, Yu. M. (2022). Vnesok Isaaka Berkovycha ta Mykoly Silvanskoho v rozvytok ukrainskoi muzychnoi pedahohiky [The contribution of Isaak Berkovich and Mykola Silvanskyi to the development of Ukrainian music pedagogy]. *Pytannia kul'turolohi*, (40), S. 33–43. DOI: 10.31866/2410-1311.40.2022.269353 [in Ukrainian].

7. Kravtsova, N. (2024). Suchasna mystetska osvita : problemy i perspektyvy [Modern art education : Problems and prospects]. In *Mystetska osvita: vyklyky ta perspektyvy : Materialy Vseukrainskoi nauk.-prakt. konf.* Vinnytsia: VSPU. URL: <https://dspace.vspu.edu.ua/items/854ed6cb-9cc3-4fd3-b08c-541c874593ea> (Accessed: April, 25, 2025) [in Ukrainian].

8. Lastovetska-Solanska, Z. (2019). Fortepianni p'iesy dlia ditei ta yunatstva Mykoly Lastovetskoho: obrazno-tematychnyi vymir ["Piano Pieces for Children and Youth" by Mykola Lastovetskyi : Figurative and thematic dimension]. *Ukrainske muzykoznavstvo*, (45). DOI: 10.31318/0130-5298.2019.0.45.190059 [in Ukrainian].

9. Novosiadla, I. (2011). Suchasni tendentsii formuvannia ukrainskoho fortepiannoho repertuaru dlia ditei (kinets XX — pochatok XXI st.) [Modern trends in the formation of the Ukrainian children's piano repertoire (the end of 20th –the beginning of 21st century)] : dys. ... kand. mystetstvoznavstva: 17.00.03. Kyiv. 265 s. [in Ukrainian].

10. Rebrova, O. (2024). Pochatkova mystetska osvita yak orhanizatsiina umova formuvannia muzychnoi kultury uchniv [Primary art education as an organizational condition for the formation of students' musical culture]. *Pivdenoukrainski mystetski studii*, (4), S. 51–56. DOI: 10.24195/artstudies.2024-4.8 [in Ukrainian].

11. Frai, O. (2010). Fortepianni al'bomy ta tsykly ukrainskykh kompozytoriv dlia ditei: istoriia i suchasnist' [Piano albums and cycles of Ukrainian composers for children: History and modernity]. Drohobych: Redaktsiino-vydavnychi viddil Drohobyskoho DPU imeni Ivana Franka. 94 s. [in Ukrainian].

12. Yuzyuk, Z. (2012). Estetyko-psykholohichni zasady fortepiannoi tvorchosti dlia ditei ukrainskykh pianistiv-pedahohiv XX stolittia [Aesthetic and psychological foundations of piano creativity for children by Ukrainian pianist-pedagogues of the 20th century]: avtoreferat dys. ... kand. mystetstvoznavstva: 17.00.03. 16 s. [in Ukrainian].

13. Alter, F. A., Hays, T. N., & O'Hara, R. (2009). The challenges of implementing primary arts education: What our teachers say. *Australasian Journal of Early Childhood*, 34(4), P. 22–31. DOI: 10.1177/183693910903400404 [in English].